

ΚΩΣΤΑΣ ΛΟΓΑΡΑΣ

ΑΝΕΠΙΓΝΩΣΤΗ ΩΡΑΙΟΤΗΤΑ

Στην παλια μου γειτονια, κατω απ το καστρο, δεν εχει αλλαξει τιποτα. Εχουν περασει τοσα χρονια, η πολη αυτη εγινε αγνωριστη, κι εκει ουτε τα σπιτια εχουν αλλαξει ουτ οι δρομοι. ουτε και το στενο της Νεραντζουλας που λεγανε απο τοτε πως θα γκρεμισουνε το σπιτι της ν ανοιξει ο δρομος προς το καστρο. Τιποτα, λες και η γειτονια εκεινη, εξω απ τα τειχη του μεγαλου καστρου, δε συμμετεχει στην αναπτυξη αυτης της πολης. Μοια-

ζει περισσότερο με κατι θεατρα υπαιθρια, θερινα, που με τα πρωτα κρυα του φθινοπωρου εγκαταλειπονται και λιγο λιγο τα σκηνηκα τους ξεθωριαζουνε απο τον ηλιο η τη βροχη· ωσπου στο τελος, πανω στη σκηνη πεφτουνε ρημαγμενα τα ξυλινα δοκαρια, τα ντεκορ, οι τσιγκοι.

Κι εκει το ιδιο· το παλιο νοσοκομειο, διπλα το ερειπωμενο πια φθισιατρειο και πισω ακριβως τα τειχη του μεγαλου καστρου. Η μανα μου μου ειχε πει πως στο φθισιατρειο κλεινανε τους ανθρωπους που τους ετρωγε η φτιση· «τι ειναι η φτιση» τη ρωταω. «Αρρωστειαν» μου λει «που κανει τους ανθρωπους να φτυνουν μαυρη πισσα απ τα πλεμονια τους και καθε μερα λειωνουνε». Αν και το χτιριο απο τοτε ακομα ηταν κατακλειστο και δεν το χρησιμοποιουσαν πια, εγω φοβομουνα να πλησιασω εκει, το σουρουπο ιδιωσ· και πολλες φορες, στα ονειρα μου, εκεινα τα παραθυρα ανοιγανε κι εβλεπα εντρομος προσωπα μαυρισμενα και πισω τους τη Φτιση μ ενα μαστιγιο να τα δερνει ανελεητα ωσπου να λειωσουν. Παντα το ιδιο ονειρο: προσωπα της οδυνης με εκφραση απογωνσης κι απελπισιας· και η Φτιση ιδια. Μια γυναικα αδυνατη, στεγνη. Φοραγε μαυρο χιτωνα κι ηταν αγρια, καθως κοιτουσε ολοϊσια μπροστα, χωρις τα ματια της να παιζουνε περα-δωθε, ομως τα εβλεπε ολα, γιατι χτυπουσε με ακριβεια δεξια κι αριστερα και πισω της, οπου καταφευγαν οι αρρωστοι για να γλιτωσουν. Κι ανασηκωνοντας με το αριστερο της χερι το χιτωνα, οσο για να μη μπλεκεται στα ποδια της, εκανε ευκολα μεγαλες δρασκελιες και γρηγορα προλαβαινε να μαστιγωνει τους κυνηγημενους· κανενας δε μπορουσε να γλιτωσει. Και τοτε ξυπναγα, εντρομος, κι εψαχνα με τα ματια μου να ξεχωρισω τη μορφη της Μεγαιρας. Και μεσα στα σκοταδια, διεκρινα το σχημα της, το πτυχωμενο φορεμα κι εμενα ακινητος, χωρις ανασα, ωσπου μετα απο ωρα, ναρθω στα συγκαλα μου και να χαθουν τα μαυρα οραματα που τα γενναι ο τρομος και η νυχτα. Κι ορκιζομουν πως ποτέ δε θα πλησιαζα το χτιριο εκεινο, ουτε μερα.

Η τελευταια ανοιξη, πριν φυγουμε απ αυτη τη γειτονια, το '58, ηταν γλυκια, κοντα στο Πασχα. Μυριζε ο ασβεστης κι ενα αερακι δροσερο κατεβαινε απ το καστρο, καθως ο ηλιος επεφτε πανω στα βρυα και τα χορτα ολη μιρα. Στεγνωνε η γη κι εβγαζε μυρωδια δροσιας και πρασινη που απλωνοτανε παντου: στους τοιχους, τις αυλες, εμπαينه απ τα παραθυρα και τυλιγε

τα σπιτία, περναγε απο τα στενα της γειτονιας και χυνοτανε ως κατω στην αυλη του Παντοκρατορα οπου στολιζανε, μ ασπρα λουλουδια και γαζιες απ τους κηπους, το κουβουκλιο του Επιταφίου. Και πια δεν εμοιαζε με ταφο του Χριστου, αλλα με μερα ανοιξιατικη, ετσι οπως ελαμπε ολολευκος το βραδυ της Παρασκευης, οταν αργα περνούσε απο τους δρομους. Πισω του εκεινη η πομπη ακολουθουσε οχι το αψυχο κορμι ενος νεκρου, αλλα το αναστημενο σωμα· και λατρευε την ανοιξη και τις ανασες της, τ ωραιο σωμα που κοιμοτανε ολογυμνο· ιδια, οπως κι οι ανθρωποι, οταν κοιμουνται τις νυχτες του καλοκαιριου και, αναδευντας αθωα στη βαρια ανασα, σχηματιζονται κατω απο το ελαφρυ σεντονι οι γυμνες γραμμες του σωματος τους.

Ο,τι κι αν αγγιζε ο αερας, γινοταν ανοιξιατικο και μεσ' την τωση ευδαιμονια της νυχτιας τ ανθρωπινα επαιρναν ξαφνικα το σχημα του θεου· την ωρα εκεινη, αλλωστε, βρισκοταν κι ο θεος πολυ κοντα στα παθη των ανθρωπων.

Η επιταφια πομπη περνούσε κατω ακριβως απο τα τειχη του μεγαλου καστρου. Κι ενιωσα εκει, πολυ κοντα μου, διπλα μου, μια παρουσια. Δεν κοιταξα ουτε απορησα γιατι μου φανηκε πως περπαταγαμε ετσι απο ωρα. Υστερα, το χερι που εσφιξε το χερι μου απαλα ηταν ζεστο. Βαδιζαμε πολυ κοντα κι οι ωμοι μας φορες-φορες ακουμπαγαν, χωριζαν κι υστερα η ανασα μας γινοταν πιο ζεστη· δε μιλαγε κανεις, ωσπου σε λιγο ξεκοψαμε απο την πομπη κι αμιλητοι καθησαμε, χωρις κανενα φοβο, στα σκαλοπατια του παλιου φθισιατρειου. Μυριζε ομορφα η νυχτα, η δροσια, τα μπρατσα μας γυμνα ακουμπαγαν ωρα πολλη. Μα αυτο δεν ηταν αγγιγμα συνηθισμενο· καθε αλλο. Η καρδια μου επαλλε με κινηση αρμονικη και το αιμα ετρεχε ζωντανο στη φλεβα του λαιμου μου. Ενιωθα να πλαταινω και να λυνομαι κι ενιωσα την ψυχη μου να φυτρωνει και να αναδευεται, γιατι περσοτερο η ψυχη μου ειχε δοθει στο αγγιγμα εκεινο και μεταγγιζε και στο κορμι μια ζεστα αγνωστη, κατι σαν αχνα πρωινη απο βρεγμενο χωμα· σαν αισθηση του καθαρου κι αθωου· και παντως, ενα μυστηριο ανερμηνευτο.

Τα ματια της μεσ στο σκοταδι ησαν ηρεμα κι εγειρε ησυχα στον ωμο μου κι ακουμπησε τ ωραιο της κεφαλι. Στο βαθος ο επιταφιος λαμπυριζε ασπρος και πισω του οι ανθρωποι ενα ποταμι φωτεινο, αργα κινουμενο. Ημουν οχτω χρονω παιδι και κρατησα το μυστικο της νυχτας, τη ζεστα και τη μυρωδια, το

αθωο βλέμμα, που αγνοεί τη χυδαιοτητα του κοσμου' και τη σιωπη, προ παντων τη σιωπη που κλεινει μεσα της ηχους γλυκους και τρεφει ως τα σημερα τον ερωτα μου.

Τον ιδιο χρονο φυγαμε απ αυτη τη γειτονια. Μας εδωσε το κρατος ενα σπιτι στα Εργατικα, εξω σχεδον απο την πολη κι ετσι φυγαμε. Ολα εδω, οι δρομοι, οι ανθρωποι και τα κτιρια ησαν αλλιωτικα. Τα κτιρια προπαντος, το ενα τετραγωνο πισω απ το αλλο στη σειρα, μοιαζανε με στρατιωτικο καταυλισμο και μονο η παρουσια των ανθρωπων δημιουργουσε μια ατμοσφαιρα χαρουμενη και λαϊκη, τελειως διαφορετικη απο τη σκοτεινη και γκριζα των στρατωνων. Σε λιγο μαλιστα συνηθισα και ειχα την εντυπωση πως βρισκομαι σε κατασκηνωση η τελος παντων σ εξοχη. Ειχε ποταμια εδω με οχθες και χωραφια που το χειμωνα πλημμυριζανε, δεντρα πολλα και γιοφυρια ξυλινα, φωνες και προσωπα αγρια - ολοι εργατες' ακομα και κοτετσια ειχε κι αργαλειους και μια γιδα, της Κανελλας. Ολοι κατι κουβαλησαν απ τις παλιες τους γειτονιες,πραγματα και συνηθειες. Ποιος ξερει τι χαμοσπιτα μεσα σ ανηλιαγα στενα αφησαν πισω τους και ετσι ανελπιστα ξεφυγανε απ τη μιζερια που ειχε κολλησει στο πετσι τους σαν την ψωρα! Τι κρυα στους χειμωνες ειχαν τραβηξει ολοι αυτοι, σε τι μαγκαλια ειχαν ψηθει τα προσωπα τους και τα χερια τους κι ησαν σκληρα και ροζιασμενα! Ξερω απ τους δικους μου: ανθρωποι που ποτε δεν ειχαν φανταστει πως καποτε θα μπαιναν σε δικο τους σπιτι. Γι αυτο κι εκεινες οι γυναικες, οταν η εκπληξη τους περασε, πηραν απανω τους σαν κατι, εναν «αερα» λες, κι οι πιο πολλες ενιωσαν γρηγορα «κυριες». Ητανε τοτε που πουλησαμε μια σιφονιερα, σκαλισμενη, καρινη και αγορασαμε μια φορμαϊκα, καναρινι, γιατι ολες οι γειτονισσες τις ειχαν σε μεγαλη υποληψη αυτες τις σιφονιερες, τις γιαλιστερες με τους οπαλ χρωματισμους.

Κι εγω με τον καιρο εκανα αλλους φιλους, το Σωκρατη και το Νικο, με τους παλιους χαθηκαμε, ξεχασα και τη Φτιση εντελως και το καστρο το βλεπα πια μοναχα απο μακρια. Δεν ηθελα ουτε ν ανηφοριζω προς τα κει, γιατι ενιωθα μια παραξενη ενοχη. «Θα σκεφτονται» ελεγα «οτι τους εχω εγκαταλειψει ξαφνικα, οτι τους εχω ξεγελασει κι εχω φυγει' μπορει και να νομιζουν κιολας πως τοθελα να φυγω. Γι αυτο θα μ εχουνε ξεγραψει απ το μυαλο τους, πια» συλλογιζομουνα' πως να τους

εβλεπα ξανα; Δεν ειχα δικιο, βεβαια, ουτε και τοτε ουτε και τω-
ρα. Γιατι και τωρα ακομα, οταν περναι καμποσος καιρος κι
εχω να δω τους φιλους μου, ριχνω το φταιξιμο σε μενα και νιω-
θω παντα τις ιδιες ενοχες. Κι ομως, τιποτα δεν ξεχνω απο το
παρελθον, προσωπα και εικονες, βλεμματα — αυτα κυριως —
και μ εναν τροπο κουβαλω μαζι μου μνημες του παρελθοντος,
γεγονοτα, ακομα και στιγμες που κυλησαν μεσ στη σιωπη...

Μεσα σε δυο τρια χρονια ειχαμε ολοι γνωριστη καλα και
τα παιδια της γειτονιας ειχαμε φτιαξει κιολας κλικες, η καθε
μια με τα δικα της μυστικα, με τους χωρους τους δικους της
αλλά τις ιδιες διαολιες. Τα λεγαμε παιχνιδια τοτε, μα τωρα
αναλογιζομαι τον κινδυνο απ τα «παιχνιδια» εκεινα και ανα-
τριχαζω. Το πως δε σακατευτηκε κανενας απο τους αγριους
πετροπολεμους — κατρωνια θαπρεπε να πω! —, η τα πηδη-
ματα ψηλα απ τις ταρτσες κατω, απορω. «Να δω ποτε θα μου
τον φερουνε σακατεμενο, εκεινο τον δικونه μου» ελεγε η μανα
μου. «Μη φοβασαι» της ελεγε η Μαραταινα «τα φυλαει ο διαο-
λος» και μας κοιταγανε απο αποσταση με ενα βλεμμα αποστρο-
φης, μα στην ουσια φοβισμενες και αδυναμες να μας εξημερω-
σουν πια.

Το συναρπαστικότερο «παιχνιδι» ηταν η εξερευνηση του
χωρου περα απ τα σπιτια, μεσα στ απεραντα χωραφια που τοτε
ησαν ακομα αγριοτοποι με φιδια και με λογχμες, με δεντρα και
βατομουριες και που και που μοναχα κανασπιτι χωμενο πισω
απο τα δεντρα. Γι αυτο συχνα το σκαγαμε και προχωρωντας
στις οχθες του μεγαλου ποταμιου, αναμεσα απ τις καλαμιες
κι απο τις λασπες, φταναμε ψηλα μεχρι την εκκλησια τ Αη-Γιωργη.

Μια μερα — ητανε καλοκαιρι — ερχεται ο Νικος ανα-
στατωμενος και μου λεει πως σ ενα σπιτι, μεσα στα χωραφια,
εμενε μια σεληνιασμενη. «Τι πα να πει;» του λεω. «Μια δαι-
μονισμενη δηλαδη» μου απανταει «που την πιανει ο Σατανας,
χτυπιεται και φωναζει με χοντρη φωνη και βριζει το Θεο και
τους παπαδες». Τον κοιταξα με εκπληξη. Ειχα ξεμεινει ποτέ
δεν ειχα ξανακουσει τετοιο πραγμα. Και προσθεσε πως «οι δαι-
μονισμενοι τα ξερουν ολα, γιατι τους βαζει να μιλανε ο Σατανας,
γι αυτο και η φωνη τους, αμα τους ακουσεις, ειναι χοντρη σαν
του διαβολου». Τα χε κι αυτος χαμενα, τα ματια του ειχαν ανοι-
ξει διαπλάτα οσο μιλουσε και καταλαβαινες και τη δικη του

εκπληξή απο τον τονο της φωνής κι απ την ονομασία ακόμα του διαβολου. Ποιος; ο Νικος που εκοβε για ψηλοιο πηδημα Διαολους, τωρα αποφευγε να τον ονοματισει και τον ελεγε μοναχα Σατανα λες και φοβοτανε και ηθελε να τον εξευμενισει. Μιλουσε χαμηλοφωνα, σχεδον συνωμοτικα, ομως με ενταση και κομπιαζε σαν νατανε λαχανιασμενος· η παιδικη φωνη γινοτανε βαθια και τρομαγμενη οταν αναφεροτανε σε εξωκοσμα κι απιστευτα σημεια — τερατα και σημεια! — κατι για ανεμους που βουιζουνε σ αυτο το σπιτι και λοιπα. Τον κοιταζα με δυσπιστια· που τα χε μαθει ο Νικος ολα αυτα; Ομως μου τα λεγε με τοσο παθος που και ψεμματα να ητανε — κι ας το ξερα — θα μ εκανε να τον πιστεψω. Τον ακουγα με προσοχη κι η δυσπιστια μου ολοενα υποχωρουσε, ωσπου στο τελος θα μπορούσα να τα πω κι εγω ξανα απ την αρχη σε καποιον αλλο με την ιδια πειστικοτητα και παθος λες και ο ιδιος τα ειχα κιολας δει. Περισσοτερο με ειχε συναρπασει το μυστηριο. Η φαντασια μου οργιαζε. Στη σκεψη μου ειχε σχηματιστει η εικονα του σπιτιου μεσα στα δεντρα και πισω απο το φραχτη η δαιμονισμενη, καταμαυρη σαν το κατραμι, πλασμα αλλοκοτο και οργισμενο, σαν αντρας μαζι και σαν γυναικα.

«Παμε;» μου λεει με καποιο δισταγμο στο τελος.

Σηκωσ αποτομα τα ματια μου και τα καρφωσα με εκπληξή και φοβο μεσα στα δικα του. «Δεν θελω, εγω» ειπα κοφτα «δεν θελω». Ομως στη σκεψη μου, βαθια, υπηρχε κατι περισσοτερο απ αυτο που ειχα πει. Γιατι δεν ητανε μοναχα ο φοβος της μορφης ουτε κι ο μυθος μονο του διαβολου που σηκωνε το μανιασμενο ανεμο. Ηταν που η δαιμονισμενη ταξερε ολα — αυτο περισσοτερο! Θα το ξερε λοιπον κι εκεινο· εκεινο που ερχοτανε και ξαναρχοτανε στη μνημη μου συχνα και το διωχνα και ματαια προσπαθουσα να πειστο οτι ποτε δεν ειχε γινει.

Απ τη στιγμη εκεινη, και μερα με τη μερα, βυθιζομουν στη σιωπη. Ολο και περισσοτερο γινομουν σκοτεινος και τις νυχτες, τα ονειρα μου, εγιναν παλι εφιαλτικα. Το ιδιο παντα ονειρο: μια γυναικα μαυροφορεμενη, κατωχηρη, δερνοτανε και φωναζε με αντρικη παραξενη φωνη. Ετρεχα τοτε να ξεφυγω, μα λες και καποιος ανεμος αντιθετος και δυνατος μ εσπρωχε πισω και μ εμποδιζε. και πασχιζα αγωνιωνοντας και παλευοντας με ολη μου τη δυναμη να τρεξω προς τα μπρος για να ξεφυγω μα ουτε βημα δεν καταφερνα να προχωρησω. Έμενα εκει, καθη-

λωμενος και μεσ στην τωση αγωνια μου ξυπναγα καθιδρος και λαχνιασμενος. Τότε παραδινομουνα σε μαυρες σκεψεις ωρα πολλη, μεσα στη νυχτα. Με ταραζε περσοτερο οτι θα μαθαινε ο Νικος κι απ το Νικο η γειτονια — τι κλικες και τι μυστικα! αυτα τα πραγματα δε μενουν μυστικα — θα μαθαινε για μενα, για το βραδυ εκεινο της Παρασκευης στα σκαλοπατια του παλιου φθισιατρειου. «Ε και λοιπον; τι εγινε» ελεγα μονος μου, «δεν ηταν τιποτα που ακουμπαγαν τα χερια μας. Δεν ητανε κακο που εγειρε στον ωμο μου τ ωραιο της κεφαλι!»

Κι υστερα νομιζα πως ακουγα την ανελεητη φωνη σαν χαχανο αλλοκοτο, σαν σαρκασμο ανθρωπου μανιασμενου που δειχνοντας τη χουφτα του σφιγμενη εκαγχαζε· «εδω σε εχω, ψευτη, διεστραμμενη· τα χερια εκεινα που ακουμπησες, τα ποδια που εσμιξαν σαν κολλημενα πανω στα δικα σου, ητανε ιδια σαρκα, ομοια ητανε με τα δικα σου».

Ετρεχε απο πανω μου κρυος ιδρωτας, απ τα ρουθουνια μου εβγαине κοφτη ανασα, ρογχος βαρυσ, που τρανταζε τα παιδικα μου στηθη, και βυθιζομουνα στην πιο βαθια απελπισια, γιατι ητανε αληθεια· ετσι ειχε γινει.

Σαν να μην εφτανε η αγωνια μου και το μαρτυριο της νυχτας, τις μερες με βασανιζε κι ο Νικος με τον τροπο του. Δεν εβγαζε μιλια γι αυτο το θεμα, μονο με κοιταζε, μα ηταν ολοφανερο απο το βλεμμα του οτι περιμενε ωρα την ωρα, απο στιγμη σε στιγμη να συμφωνησω. Με κοιταζε ακριβως, οπως κοιταζει ενα σκυλι, ακινητο κι ανεκφραστο, θαρρεις, ο,τι κρατας στο χερι σου και περιμενει να του το πεταξεις· κι ωσπου να γινει αυτο, μεσολαβει ενα διαστημα σιωπης και συ κρατας μακρια το χερι σου απο το ζωο που περιμενει με λαχταρα ανεκφραστη και ξερει απο ενστικτο πως καποτε θα βαρεθεις και θα τ αφησεις. Ετσι με κοιταζε κι αυτος, παραξενα αλλα και ηρεμα κι ειχε μια σιγουρια πως σημερα; αυριο; παντως θα πηγαيناμε οπωσδηποτε. Και μερικες φορες με ανακουφιζε αυτο το βλεμμα του γιατι το επαιρνα σαν μια προσπαθεια φιλικη να με καθησυχασει. Ομως η σκεψη οτι μπορεί και κατι να χει καταλαβει, μια υποψια ισως, με εβαζε σε μεγαλυτερη αγωνια και μ εριχνε στη μαυρη θλιψη. Δεν ηταν και απιθανο κατι να εχει υποψιαστεί, αφου αλλιως δε θα μπορουσε να εξηγησει ουτε την αρνηση μου μα ουτε και τον τοσο μαρασμο.

Το πήρα αποφαση, λοιπον, και ξεκινήσαμε. Οχι μοναχα εγω κι ο Νικος, αλλιμονο! ολοκληρη η παρεα, καμια δεκαρια παιδια. Ολοι εκεινοι, εβαζα με το νου μου, που σε λιγο θ' ακουγαν με τα ιδια τους τ αφτια τη φρικαλεα δραση μου κι αυριο, θα γινοντουσαν οι ανελεητοι ντεαληδες στη γειτονια — τι λεω; οι μαυροι αρχαγγελοι της θειας και της ανθρωπινης καταδικης μου.

Κι η ωρα τρεις το μεσημερι, ο ηλιος πανω απ τα κεφαλια μας, επλησιασαμε το ξεμοναχιασμενο σπιτι. Ο χωρος της αυλης εμοιαζε περισσοτερο με σταυλο κι ερχοταν μυρωδια απο κοτες και γουρουνια. Πισω απ το φραχτη, κατω απο μια μουρια καθοταν πραγματι μια γυναικα, μαυροφορεμενη. Ειχε τα ματια της κλειστα και ηταν ηρεμη, τοσο που νομισα οτι κοιμαται, καθισμενη εστω! Ομως αποτομα ανοιξε τα βλεφαρα και στηλωσε το βλεμμα της εκει που ημασταν εμεις.

Εφτανε αυτο να καρφωθω στη θεση μου σαν αποσβολωμενος. Μολις μας ειδε πεταχτηκε ορθια, αγριεψε και γουρλωσε τα ματια. Τα γονατα μου αρχισαν να τρεμουν και εκλεισα τα ματια να μη βλεπω τιποτα, να μην ακουω. Αμεσως τ ανοιξα ξανα απο τις αγριες φωνες της. Ηταν, λοιπον, αληθεια! Τιποτα δεν μπορουσε να με σωσει πλεον.

Απ τη στιγμη εκεινη και μετα δεν καταλαβαινα τι ελεγε. Την εβλεπα να τρεμει ολοκληρη, να σφιγγει τις γροθιες της, το σωμα να λυγιζει και παλι να τεντωνεται σαν σιδερο, ετοιμο να σπασει. Ηταν φοβερο. Νομιζες πως το κορμι της θα κοβοτανε στα δυο και ενα αλλο σωμα, μια δυναμη ακατανικητη που κατοικουσε εντος της θα πεταγοτανε απ ολες τις μεριες. Ουρλιαζε οργισμενη, ομως δεν ακουγα τα λογια της γιατι περιμενα, με κρατημενη την ανασα μου, να πει «αυτο». — ετσι την ειχα συνηθισει στα ονειρα μου. Η αγωνια μου γινοταν απεριγραπτη οταν το οργιλο βλεμμα της διετρεχε παντου τα παντα και εφτανε σε μενα. «Τωρα» ελεγα απο μεσα μου «τωρα» και ενιωθα το χαος να ανοιγεται μπροστα μου. Η σκεψη μου κοβοτανε και σκορπιζε παντου το προσωπο του πατερα μου, ενα χερι της μανας μου, η προσοψη ενος σπιτιου ερειπωμενου... Μονο στα ονειρα μου ειχα δει τετοιες σκηνες. και τωρα στην πραγματικοτητα. Ομως δεν ηταν η Φτιση των ονειρων μου αυτη, αυτος ο διαβολος, ηταν η Φτιση αυτου του κοσμου. Κι εγω ημουνα ξυπνιος και αγωνιουσα κι ετρεμα στ αληθεια.

Σε μια στιγμή πεφτει τ ανασκελα και βγαζοντας αφρους απο το στομα της σαν αλογο αφηνιασμενο η σαν γελαδι που το σφαζουν, σπαρταραγε πανω στο χωμα. Που βρηκα τοτε το κουραγιο να σταθω στα ποδια μου, να τρεξω και να φυγω και μαζι μου και οι αλλοι, δεν ξερω. Το γεγονος οτι δεν ειχε μαθει τιποτα κανεις, ητανε κατι. Τιποτα δεν ειχε πει για μενα' τουλαχιστον για τωρα ειχα γλυτωσει.

Ομως απο κεινη την ημερα και μετα, τον πιο πολυ καιρο τον περναγα μεσα στο σπιτι μου κι ουτε παιχνιδια πια, ουτε πολλα πολλα με τους ανθρωπους, λες κι ημουν αρρωστος, λες και βαρια αρρωστια ετρωγε τη σαρκα μου και την ψυχη μου.

Μονο, οταν μια μερα μου πε ο Νικος πως η Μαρια πεθανε — ετσι τη λεγανε — τοτε μοναχα εβγαλα απ τα στήθια μου ανασα δυνατη κι ενιωσα ν αλαφρωνω. Το ιδιο κιολας βραδυ ειδα στον υπνο μου εκεινη τη μορφη. το προσωπο της ηταν μαυρο αλλα ηρεμο' ακινητο σχεδον. Με κοιταζε με βλεμμα απλανεσ κι ειχε στα χειλη της ενα χαμογελο αδιορατο και παγωμενο. Κατι σαν θλιψη η σαν πονο που γινεται συνηθεια και περναει στην καθε κινηση, στα λογια και στην εκφραση προπαντων των ματιων. Αυτος ο πονος ο βαθυς και ο ανθρωπινος που εβλεπα στο παγωμενο βλεμμα, μ εκανε να την πλησιασω, χωρις να φοβηθω. Μα οσο εφτανα κοντα, τοσο χανοτανε το προσωπο της κι εσβηνε, το σωμα της εμικραινε, εμικραινε κι ωσπου να φτασω διπλα της ειχε τελειως εξαφανιστει.

